

VĒJAM LĪDZ

Šīs šalcošās, slīdošās, švikstošās skaņas, šis dzestrais, dzīvais, dzeļošais gaiss, šīs krēslainās, zilganās, vizošās krāsas, šī glāstošā, pārļainā, dzidrā gaisma. Ģertrūd! Tu viņas zini un pazīsti. Nebaidies! Tumsa ir dilusi, krēsla dzisusi un migla klīdusi. Esmu viens šai spalgajā vēju klajumā. Upe pārpeldēta, nakts aizgājusi. Krasti līgani lekņos zāles čemuros iegrimuši, viens vienīgs koks brāzmās trīc, un es esmu tam piesaistīts. Nebaidies, mīļā mana, neraudi vairs. Ķermenis mans sadalīts, sabirzis pelnos un izsvaidīts. Liec tam mieru, meitenīt! Mans kaps ir tukšs, smieklīgs un kropls.

Ģertrūd, es tevi redzu. Es tagad visu redzu. Es dzirdu jūsu slepenās, nepateiktās domas un vārdus. Ģertrūd, es savu dzīvi dzirdu! Tā runā aumaļām, aizrīdamās, skaļi kliedzot un vāri noslāpstot. Ikkatrs manas dzīves mirklis te atbildēts. Es nevaru aizbēgt. Tie īstenību, tie patiesību man, dumjajam, tās kādreizējam nesējam, pauž. Es nevaru kļūdīties, es nevaru vilties. Manas šaubas redz īstenību, manas ilūzijas – patiesību. Ticība kļuvusi lieka, jo šeit ir visas atbildes. Esmu viens pie kailā koka piesaistīts. Vētras un vēji – dūcoši, svilpjoši, rēcoši, vaidoši, plandoši, ārdošī – tie rausta mani un plēš, tie neļauj novērst skatu uz dzīvi. Es tuos pie stumbra, ak, sāp, jā, sāp, bet tomēr beidzot pēc dzīves es savā nāvē esmu atraisīts. Nenovērsies, meitenīt! Tu manu dzīvi pārvērti un pabeidzi. Tā ir apaļa kā saulriets.

Ģertrūd, es tagad dzīvoju tevī un zinu par tevi visu. Tu esi mana grāmata un spogulis. Tava piere – naktslampiņa; tavas acis – spuldzes! Es joprojām esmu sentimentāls, es esmu laimīgs.

Jo esmu viss tevī. Tu nevari man izbēgt. Es katrā tavā kustībā piedalos. Es ķemmēju tavus matus un ieziežu tavu ķermeni ar eļļu vakaros, es vadu tavu roku, kas tiklab ir manējā, es minu tavas kājas mitrajās smiltīs un apģērbju tevi. Es paeju nostāk vien tad, kad atnāk viņš un skūpstā tavas lūpas. Tad es kļūstu vējš, izlaužu durvis, izberu rūtis. Es novēršos no taviem gludajiem ceļgaliem, kas smeldzīgā nolemtībā cenšas aptvert pasaules priekus. Es plosos un ārdos, bet tad viņš aiziet, noburtām acīm un locekļiem, un es atgriežos tevī. Tu esi mana, un tev nav izvēles. Tu nevari aizbēgt. Ģertrūd! Tev nav citas dzīves, vien tavējā pašas, un es tajā esmu. Nelādi mani! Uzklausi, dzirdi!

Vējš ir silts un smaržīgs. Es to pazīstu. Tas ir tavs vējš. Tevī ir tik daudz nāves, Ģertrūd. Tevī ir tik daudz atbilžu, ko man atnesa viņa. Kas tu esi? Nedrebi, Ģertrūd, es zinu, es zinu. Tu nekad neesi mani mīlējusi, bet bijī mana dzīvība. Vai tāpēc tā nenoturējās un vējš to parāva? Tik tālu – šai skanošajā klajumā.

Ģertrūd, par Elzu nedomā. Viņa nav uzvarējusi mani. Baiss un nenovēršams tukšums ir telpā, kurā skrapst viņas garie nagī, kurā blāv naidā ieplestās acis un cilājas sarkanā žakete, kas slēpj krūtis, kurā sirpis plēš sirdi, bet āmurs dzen dzīvi. Viņas vara plēnēs, bet ļaudis vien cietīs. Tā mana bērna māte, ko apprecēju, kad tu vēl skolas solā nebiji sēdusies. Es Elzas acīs skatījos, kad viņa pie mana neesošā kapa mocījās. Man nebija žēl, Ģertrūd, vai dzirdi? Es jautāju – kā mīlestība var tādā naidā pārvērsties, un es ieraudzīju sakropļoto, izķēmoto sirdi. Cik baiss es pats sev izliekos! Atceries, es gribēju viņu nošaut ar vectēva divstobreni, vai atceries? Tu lūdzies, kļiedzi un draudēji, lai rimstu es. Bet es nožēloju, ka biju kavējies.

Nu tu stāvi pie mana muļķīgā kapa, kas apkrauts liekulīgiem kroņiem, un baidies pieskarties zemei, kurā domā mani esam. Par ko tu baidies? Es piederu tev, tu to zināji vienmēr, tādēļ tik viegli darīji pāri – kā dejodama pār manu sirdi. Vai Elza bija tā, kura drīkstēja sviest smiltis manam liķim acīs? Droši vien. Iesviest smiltis acīs. Par visu. Mana plinšu sieva, sen, sen,

sen izbijusi. Mana nāve nu viņas varas ceļā likusi drošus pamatus. Tu daudz ko, Ģertrūd, nezināji. Elza turēja mani ar mums abiem labi zināmo pagrabu dzelžiem, ar tiem pašiem, kas turēja tavu māti, manu tēvu, mūs daudzus, daudzus. Bet es miru neuzvarēts, atceries to, meitenīt!

Ceļi, ko esam staigājuši, putekļu putekšņos putināti, jūra, ko esam elpojuši, rītos brīduši, mūzika, ko esam dzirdējuši, mūsu locekļu hieroglifi vakara debesīs... Šai tālumā tas viss man pieder. Un tu tajā esi ar visu bērnišķību un spītu. Spoža kā bulta. Es došu tev vēja spēku. Tas tagad man ir. Nebaidies, Ģertrūd, un ej! Vējš tevi neparaus. Pa sliedēm, dzelžu dzelžotām – uz priekšu! Tu – ēnas krustiņš manā dzīvības ķēditē! Tu esi ar mani. Tie divi tumšie, garie vīri, tie melnie nakts piesūcekņi, kas mani grūda zem vilciena riteniem? Nedomā par tiem. Jau mirkli pirms es vējam teicu – *jā*. Es pats nebūtu gājis. Tas bija vējš, jel tici! Divi melni ķīļraksti naktī – nemokies! Vai tu saproti mani, Ģertrūd?

Sāpes vērtušas tevi skaistāku. Bet es negribu, ka tu noveco, jo es mūžam palikšu četrdesmit gadus vecs. Man ir lieli plāni. Paļaujies! Jel reizi! Es Elzu atraidīju, tu zini to. Vēl ceturtajā gadā pēc šķiršanās viņa ienāca pie manis un apsēdās uz gultas malas. Vējš tricināja rūtis, pakškos vaidēdams, un viņas roka slīdēja pār manu segu. Aizlūza nags. Sprakšķošā, sausā skrapstoņa izbeidza šo veco cīņu kā šāviens. Es biju uzvarējis. Es Elzu atgrūdu. Tāpat kā tu mani tai dienā, kad es tev atdevu visu savu muļķa dzīvi. Vai es varu tev pārnest, ja tagad zinu, ka vēl trīs tevi milēja vienlaicīgi? Es redzu, kurš ir tevis vērts, bet nedrīkstu... Tu brīnies, Ģertrūd? Jā, es vairs neesmu greizsirdīgs. Bet man tomēr sāp, vējš manī sūrst, kad tu, kaislībā raudot, plēs balto spilvendrānu. Es dzirdu, ka reti, bet reizēm tu tomēr sauc arī manu vārdu. Un tad es tuos pie vienīgā koka ar visu spēku.

Arī šeit, šai vēju ligzdā, esmu viens. Ne māte, ne tēvs mani nesagaidīja. Viņi ir citur. Kur? Ne visus parauj vējš, – es, izrādās, esmu bijis izredzēts. Vēl dažas stundas pirms miru, tu mani

lamāji kā puiku. Tavās nesakarīgajās dusmās bija bezspēcība mani iemīlēt.

Kur ir mana māte? Uz to vējš nedod atbildi. Vai Sibīrijā, kur piedzimu es? Varbūt neaizsniedzamās skumjās, kuras man, laimīgajam, liegtas? Kāpēc mēs nesatikāties? Tu biji mātes kopija, nē, vairāk, – jēga, bet arī ar tevi es nesatikos. Tikai nāvē. Tagad, kad tu par mani domā katru mirkli, kad čuksti man vārdus, kurus, man likās, tu nemaz neproti. Mēs daudz par to runājām. Tev bija taisnība – zvaigznes ir tuvu. Tu atceries, man patika apgaismotas telpas. Te ir tāpat. Tu domā, ka esmu vientuļš. Vai dzīvajā dzīvē bija citādi? Bet tagad es piedalos visā. Es neesmu izraidīts. Man pieder viss. Es turos pie koka kā tu pie dzīves. No visa spēka, lai vējš neparautu mani tālāk. Tālāk es negribu, jo šeit esmu tev vistuvāk, Ģertrūd, mana karaliene! Es redzu, kurš skūpstā tavas rokas, es redzu, kurš no taviem pleciem noslidina melno naktskreklu, nenovērsies. Tava āda ir maiga un tīra, ak, Ģertrūd... Bet, mīļotā, daiļums pāries. Vien es nepāriešu.

Nedomā, ka es gaidu tevi šeit. Nē. Te mums abiem laimes nebūs, jo te tu atkal būsi līdztiesīga. Ģertrūd, vai tu kristīsi mūsu bērnu, kad viņš piedzims? Ģertrūdes baznīcā? Vai tu vairs nevēlies viņu? Dosi man? Nemokies, saudzē sevi, meitenīt!

Tu raudi par manu suni. Viņš dienām guļ uz sliedēm, kur palika mans sašķaidītais rumpis. Nebēdā! Viņš drīz, pavisam drīz būs pie manis. Vecais labais sabiedrotais, kurš tevi mīlēja tikpat uzticīgi kā es.

Daudzi tevi mīl. Bet tu gursti no šīs nastas. Es tikai tagad to pamanu. Tavās dziļajās acīs ir lēmums. Nežēlīgs un tiešs. Ar to tu ļaudis pakļauj sev. Jo visi meklē savu spriedumu tevī. Arī es meklēju, bet ar to nesamierinājos. Gāju savu ceļu. Vēja ceļu. Tava vientulība bija briesmīgākais spriedums tiem, kuri tevi mīl. Tevi nekas nespēja pazemot. Par to es arī brīnos, un atbildes nav. Arī šeit tomēr... Kas esi tu? Kāpēc tu, jocīgā, tik nesaprotami kārpies dzīvei pretī un neļaujies tai sevi nest? Kā nāves apskaidrota tu šķir dienas kā vieglas šalles. Varbūt tu, Ģertrūd,

esi nāve? Tu, ko es saucu par savu dzīvību? Pēc tevis es nespēju nevienu iemilēt, pat sapņos, murgu rakstītos. Vai tālab, ka tu kā nāve devi man atbildes uz visu, ko es pratu pajautāt? Vai es ļaušu tev milēt? Nezinu. Vai tu maz to spēj? Es esmu taisnāks un stingrāks, tu mani nepazītu. Jo es zinu. Neziņa, ilgas un ticība mani pārvērta sunī, kurš laizīja tavu soļu pēdas. Tu esi stipra valdniece, kas nejauš savu varu. Tu mīli vēju, kas iztriecas caur taviem plašumiem, nesdams dzīvinošu elpu. Tu gavilē kā bērns un nejūti asmeni virs kakla, kad aizsapņojies, lidojot vētru sagrieztos putekšņos. Tu nenojaut, ka kāds tevi sargā un šūpojas asmenim līdzi.

Vējš parāvis. Es – tavs vēja parautais zēns. Nevajadzīgais. Bet vai tavas domas tagad ir tikai tavējās? Tās nu ir arī manas. Ja es esmu tevī, tā jābūt. Es tevi nekropļošu, bērns. Ar laiku es ļaušu tev dzīvot savā nodabā, ar saviem noslēpumiem, bet pagaidām... Es vēl esmu izslāpis, izvārdzis, es vēl dzeru un tveru. Tavas domas, miesu un mokas, tavu jēgu, kuras sīkāko daļu tu man nenovēlēji. Ļauj! Man ir arī mana tiesa.

Klajums ir bezgalīgs, bet tam nav četru sienu vientulības. Koks ir silts un dzīvs. Vien lapu nav. Es stāvu, bet nenogurstu, es tuos bez rokām, bet noturos. Ja tu mani pieminēsi, es neaiziešu. Ja aizmirsīsi, došos tālāk. Meklēt māti. Bet tad tu manas pēdas neuziesi, kad šurp nāksi. Un tu esi nepacietīga.

Še skaņu tik daudz un atbalsis cita citai atbalso, gaiss pulsē un trīc, bet saules nav. Mēness gaisma, zvaigžņu pelni un vējš. Tu kliegtu no tāda skaistuma. Mani nemilēdama, tu ar garu un asinīm atdevies dabai, nejaušot, kā es to skaužu. Es – tavs tēvs un puika. Tava tēva, Ģertrūd, šeit arī nav. Svētie tēvi te vispār nav redzēti. Tikai tie, kurus mīl. Tātad kāds mani tomēr ir mīlējis. Tā – māte. Tikai tevi esmu mīlējis vairāk par viņu, un varbūt tāpēc viņas šē nav?

Nepārmet, ka es tik maz domāju par savu meitu. Es viņu mīlu, bet Elza tur valda. Un man jāvaldās, lai mani lāsti to neaizsniegtu. Es neesmu cietsirdīgs, netiesā, Ģertrūd!

Mani draugi, ko mīlēju... Priekšskari krīt, un es redzu, ka biju lieks, smiets un nevajadzīgs. Es nojautu, bet neticēju. Es, naivais vientiesis, kas tagad brīvs, lepns un atpestīts.

Tu domā, ka šeit ir briesmīgi? Nē! Es nedrebu, nesvīstu, nesalstu, man neraustās valoda un nemoka bezmiegs. Tikai vēji, kas četrreiz diennaktī nomainās, un atbilžu, atbilžu, atbilžu smiltis, kas aizķepē acis un grauž. Domas ir visur, kur vien snie dzas manas dzīvotās dzīves mīklainie apvāršņi. Kad es visu būšu izdzīvojis patiesībā, ieraudzījis visas atbildes un piedevs, tad būšu galīgs. Es būšu pabeidzies. Varbūt tad es satikšu savu māti.

Tu ej gar jūru, sāļais vējš pļaukā tavu bālo seju, zem tumšajām acīm veļu ēnas, tu soļus liec pavirši, tikpat pavirši, kā izšauj skarbus vārdus. Tu izstiep rokas – tava ēna smiltis ir krusts. Es lūdzu tevi – piedod šīs sāpes. Tavi pleci likst, tava riebīgā, tir-došā nomoda sirdsapziņa tev neļauj iet viegli un skaisti. Tu lēkšo kā grotesks, ievainots putns. Un neviens nedrīkst tevi žēlot. Man, dzīvajam, šķita, ka tu neesi tik dziļa, ka pat nāvē man būs jānirst tev pakaļ. Es kļūdījos, domādams, ka tavās sāpēs patmīlības bijis vairāk kā pārdzīvojuma jēgas. Es arī kļūdījos, domādams, ka tikai es esmu tavas rūgtās moka un kupris. Kas esi tu, kas klejo pa liedagu un elpo tik dažādu laikmetu dzīves vienlaikus? Un kur īsteni tu apstājies, kur atvelc elpu un remdējies? Tu – mana dzīve, kas pabeigta, mana nāve, kas mūžīga! Es mīlu tevi. To tu nekad man nepiedosi. Šo lielo patosu, kas tavu dzīvi vada caur mani. Tu drīkstēji, drīksti visu, bet nu arī es. Es vairs nenoguršu, Ģertrūd! Nebaidies, tas ir tikai vējš, kas tevi vajā, atsperies, ļaujies, lido ar lepni paceltu galvu. Pacel vēl augstāk, vēl! Nevairies braukt ar vilcieniem, tavu paaudzi tie nevedīs tālu. Vējš apdullina pūli, bet tu ej, lūdzama, viena. Tas dos tev spēku. Vējš, parāvis mani, apskaidros tevi. Ģertrūd, mīļotā... Tu, mana samaitātā spuldzīte, – tu, kas rausties, žilbini, nodziesti, trīci, – atceries – nāve nekad nav viss, un tā nekad nav pirmā. Tavu atmiņu spogulis ir saules apstarots vēdekļis bezvēja dienā. Tu vēcini, vējo to, un man apžilbst acis no tā, kā tu atceries. Es

redzu, kā tevī plīst tas smalkais volāns, kas viļņojās un mainījās krāsās, kad tu vēl pavisam nupat bijī bērns. Vējš pārplēsis tavu nevainību, un tu klejo, domās apsūdzējama iznīcināto dzīvi. Nē, dārgā! Tu tikai kļuvi pieaugusi. Tas vienmēr sāp. Atceries, tu man reiz teici – *Katrā cilvēkā ir migla, kad tā nokrīt, cilvēks raud*. Migla ir kritusi, Ģertrūd. Bet atbrīvošanās ir mierinājums pasaules sāpēm.

Man jāpiedod Elzai. Bet kā? Es neesmu labs, un man grūti to izdarīt. Dubļi un pagājība rētās verd, sāls sūrst, austrumvējā uzvandīts. Palidzi, Ģertrūd, to izdarīt!

Es mīlu tevi. Es vajāšu tevi, to sacīdams. Un arī tad, kad tu... Es neraudu, miļā. Tev ir ticība, ir ilūzijas, ko atņems tikai nāve. Tu, mans vējš, mani esi parāvusi. Es tavos apvāršņos nu ceļos un grimstu, spārnojos, apstājos, mirstu kā pati tu. Es – tavs vēja parautais. Mūžīgi. Līdz tava nāve nāks. Tā nāks. Tad cīniņš abiem mums tālāk ies.

Tur viņa. Māte, patiesi. Vāri smaida un smalkpirkstu cimdiem pietur cepuri vējā. Viņa savu pazudušo sauc. Tuvāk nāk. Es nevaru, pretojos, kliežu. Ģertrūd, es negribu aiziet no tevis – dzīvība, dzīve un nāve, tu vienuviet.